

โนราแขกคณะผ่องพี้อง จังหวัดนราธิวาส
Nora Kaek of Pong Pee Nong Troupe
in Narathiwat Province

อานนท์ หวานเพ็ชร¹
Arnon Wanphet

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

การแสดงโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และวิถีในการแสดง รวมถึงวิเคราะห์รูปแบบการแสดงของโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ การสัมภาษณ์ผู้แสดงและการสังเกตการณ์ ติดตาม และการมีส่วนร่วมในการแสดงโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัยพบว่า โนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส มีปรากฏการแสดงเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการแสดงที่ผสมผสานการประกอบพิธีกรรม ความเชื่อ นาฏศิลป์ และดนตรีเข้าด้วยกัน โนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส ได้จัดตั้งคณะเป็นครั้งแรกประมาณปี พ.ศ. 2489 โดยมีนายจวนจันทร์คงและนางซิบ จันทร์เต็ม เป็นผู้ก่อตั้งคณะโดยใช้ชื่อว่าโนราแขกคณะผ่องพิน้อง ศ.พ่อหนู ศ.ขวัญแก้ว จังหวัดนราธิวาส จัดตั้งคณะมาแล้ว 71 ปี ปัจจุบัน (2560) มีนายอุดม แก้ววิเชียร เป็นนายโรงหรือผู้จัดการบริหารคณะ คณะนักแสดงประกอบไปด้วย หมอขอโล (หมอประจำคณะ) พ่อโนรา (นายโรง) นางรำเด็ก นางรำไทยพุทธ นางรำไทยมุสลิม นายพราน และนักดนตรี สมาชิกในคณะมีทั้งหมด 11 คน ภาษาที่ใช้ในการแสดงใช้ภาษาใต้ทั่วไปสลับกับภาษามลายูท้องถิ่นในบางครั้งใช้ภาษาเงาะซึ่งเป็นภาษาเฉพาะกลุ่มในชุมชนไทยพุทธเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เครื่องดนตรีประกอบไปด้วย กลองตุ้ม 2 ใบ ทับ 1 คู่ โหม่ง 1 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ ทน 2 ใบ ซอหรือ บับ (ซอสามสาย) 1 คัน ปี่ซุณา 1 เล้า ฆ้อง 1 คู่ และตระละ 4-5 คู่ อุปกรณ์ประกอบการแสดงได้แก่ 1. มัดหวาย 2. มิดครก 3. พระขรรค์ 4. หน้านายพราน เรื่องที่นำมาแสดงมี 4 เรื่อง โดยเรื่องพระยาพรหมทัตเป็นเรื่องที่ใช้แสดงมากที่สุด โอกาสที่ใช้ในการแสดง ได้แก่ งานเข้าสู่สูต งานบูชาทุ่ง (ปูยอมือแ่น) และงานพิธีกรรมโนราโรงครูประจำปี ขั้นตอนกระบวนการมีอยู่ 4 กระบวนการประกอบไปด้วย กระบวนการรำนั่ง (ชื่อเงาะบางง) กระบวนการรำยืน (ตาริราฆ่า) กระบวนการรำเกี้ยว (ตาริแ่น) และการทำงานกับนายพราน รูปแบบของการแสดงปรากฏให้เห็นอยู่ 3 รูปแบบคือ 1. การแสดงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรม 2. การแสดงโนราเพื่อความบันเทิง 3. การแสดง

โนราเพื่อสาธิต จากการศึกษารูปแบบการแสดงพบว่าลักษณะเฉพาะของการแสดงโนราแขก คือ 1. การเข้าโรงจะดูฤกษ์ตามความเชื่อของพ่อโนรา 2. การแสดงวันที่ 2 จะแสดงเฉพาะกลางคืน 3. โรงโนราไม่มีฉากหรือม่านกั้นเวทีโดยจะแต่งตัวตรงกลางโรง 4. โรงโนราไม่มีพนักนั่ง 5. พาลย์โนราแขกจะแบ่งเป็น 2 ฝั่ง เท่านั้น การแสดงโนราแขกของคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นการแสดงโนราที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างการแสดงโนราทั่วไปทางภาคใต้และการแสดงมะโย่งในจังหวัดปัตตานี โดยมีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นเพื่อให้คนในชุมชนมีความเข้าใจในการแสดง อีกทั้งเป็นการเชื่อมประสานกันระหว่างผู้คนในชุมชนซึ่งมีศาสนา ภาษาที่ต่างกันโดยเชื่อมผ่านทางารแสดงโนราแขก

คำสำคัญ : โนราแขก, คณะผ่องพี่น้อง, จังหวัดนราธิวาส

Abstract

The objectives of the research study entitled “Nora Kaek of Pong Pee Nong Troupe in Narathiwat Province” were to study Nora Kaek of Pong Pee Nong Troupe with reference to its history, elements and method of performance, and to analyze the forms of the performance. The method of research involved reviewing related documents, interviewing the performers, and observations pertaining to the Nora Kaek of Pong Pee Nong Troupe in Narathiwat Province.

The research findings are as follows. The Nora Kaek of Pong Pee Nong Troupe in Narathiwat Province mostly performed in the three southern provinces and it was found that combinations of the performance included the ritual, belief, dance and music all together. The troupe was founded in 1946 by Mr. Juan Junkong and Mrs. Chip Juntem. It was called Nora Kaek of Pong Pee Nong S. Por Nu S. Kwan Kaew, Narathiwat Province. The troupe has its old history going back 71 years,

and recently Mr. U-dom Kaewwicean took part as a troupe manager or Nai Rong. The performers consisted of Mor Kho Lo (master of the troupe), Por Nora (the troupe headman), young dancers, the Buddhism dancers, the Muslim dancers, Nai Pran (a hunter), and musicians. There were a total of 11 troupe members. The languages used in the show were the southern Thai dialect switching with the local Malay (Melayu) language and sometimes Jeh Hey' language (the local language used among Buddhists in the three southern provinces of Thailand) has been used in the performance. The band included Klong TuK, Tab, Mong, Cing, Thon, Sue Rue Bab, Pee Su Na, and Tae Rah. The props consisted of Mad Wai, Meet Krok, Pra Kan, and Nah Nai Pran. The popular stories were Pra Ya Prommathad and the occasions of the performances were Kao Sunat Ceremony, Bu Cha Tung Ceremony, and Nora Rong Kru yearly Ceremony. There were four postural dancing styles of the troupe: 1. Sitting (Kue Ngor Ba Ngung); 2. Standing (Ta Ree Ra Kam); 3. Courting (Ta Ree Nae) and 4. The conversation with a hunter. Nowadays, there are three forms of Nora Kaek: 1. The performance for rituals; 2. The performance as a form of folk entertainment; 3. The performance for demonstration. As for the style of the performance, there were four main features: 1. The first show-time depend on the prediction of the troupe headman; 2. The second round of the show will only be at night time; 3. There is no screen or partition on the stage. Performers will dress up on the center of the stage; 4. The Nora theatre has no seats or chairs offered; 5. Palai (A pray station) will be separated in to two parts. Therefore, the researcher found that there was a significant combination of the southern Nora performance and the Mayong per-

formance in Pattani province. However, the performance developed and improved to serve the community's need and to forge and foster social relation.

Keywords : Nora Kaek, Pong Pee Nong Troupem, Narathiwat Province

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคใต้ของไทย ประกอบด้วย 14 จังหวัด คือ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต ตรัง สตูล พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส ความสัมพันธ์ของลักษณะทางภูมิศาสตร์ในแถบทางภาคใต้โดยสรุปว่า ภาคใต้มีลักษณะภูมิศาสตร์เป็นคาบสมุทรทอดยาวเป็นแนว ทางทิศตะวันออกติด ทะเลอันดามันส่วนทางทิศตะวันตกติดกับอ่าวไทย เขตแดนทางใต้ติดกับประเทศ มาเลเซีย จากลักษณะทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ดังนั้นอิทธิพลจาก ลักษณะทางภูมิศาสตร์ส่งผลทำให้การละเล่นพื้นเมืองของภาคใต้มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างกันไปออกไปตามวิถีชีวิตของชนพื้นเมือง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ เขตจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และระนอง การละเล่นพื้น เมืองของกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลของการละเล่นชาว-มลายูน้อยที่สุด มีความนิยมในการ เล่นเพลง เช่น เพลงเรือ เพลงนา และการละเล่นที่แปลกออกไปคือ โนราหอย โนรา โกลน เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ เขตจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง บางท้องที่ในเขตจังหวัด ตรัง และบางท้องที่ในเขตจังหวัดสงขลา การละเล่นพื้นเมืองในกลุ่มนี้มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัวสูง เช่น หนังตะลุง โนรา เพลงบอก กาหลอ และโต๊ะครีမ်

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ เขตจังหวัดฝั่งตะวันตก ประกอบไปด้วยจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรังบางท้องที่ การละเล่นพื้นเมืองในกลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลจากชาวเล อีกส่วนหนึ่งได้จากประเทศมาเลเซีย เช่น ร่องเง็ง ลิเกป่า และหนังตะลุงที่มี ลักษณะต่างจากกลุ่มอื่น เพราะจะนิยมเล่นแต่เรื่องรามเกียรติ์ และไม่พัฒนารูปหนัง

ไปมากเหมือนหนังตะลุงฝังตะวันออก

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ เขตจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดสตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งในพื้นที่บางอำเภอที่อยู่ในส่วนของจังหวัดสงขลา การละเล่นของชาวพื้นเมืองกลุ่มนี้จะได้รับอิทธิพลจากการละเล่นของชาวมลายูเข้ามาประสมประสานมากที่สุดว่ากลุ่มอื่นๆ ทำให้การละเล่นของเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ เช่น การแสดงมะโย่ง สีละ ดาระ ซัมเป็ง ลอแก เป็นต้น (สุวิรงค์ พงศ์ไพบูลย์, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับ บุษกร บิณฑสันต์ ได้กล่าวว่า ศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่าง อันได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีลักษณะการผสมผสานระหว่างศิลปะของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เช่น โนรา หนังละตุง เพลงบอก ลีเกปา กรือโตะ มะโย่ง สีละ ลีเกฮูลู ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะการแสดงแตกต่างจากภาคใต้ตอนบนทั้งการใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง โดยการละเล่นพื้นเมืองในแถบสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีการปรับตัว ทำให้การแสดงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่าสนใจ และแตกต่างจากการแสดงภาคใต้ตอนบน อีกทั้งเพื่อให้การละเล่นได้คงอยู่และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มคนดู แต่อย่างไรก็ตาม ศิลปะการแสดงพื้นเมืองทั้งภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ตอนล่าง ที่ได้รับความนิยมสูงสุดมาโดยตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือศิลปะการแสดงโนราและมะโย่ง (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

ในปัจจุบันมีการแสดงอย่างหนึ่งที่ผสมผสานศิลปะการแสดงมะโย่งและโนราเข้าด้วยกันซึ่งปรากฏการแสดงอยู่ในเฉพาะเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวไทยเชื้อสายมุสลิมเรียกว่า “เมอนอรอ” ส่วนชาวไทยพุทธในท้องถิ่นเรียกว่า “โนราควน” เนื่องจากผู้แสดงสามารถเจรจาและร้องบทร้อง ได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ทำให้ชาวบ้านต่างถิ่นเรียกว่า “โนราแขก” ครั้น มณีโชติ (2542) ได้อธิบายว่า เนื่องจากในท้องถิ่นที่มีชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่พูดภาษามลายู โนราจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น ดังนั้นการร้องและการเจรจา จำเป็นต้องใช้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายูสลับกัน จึงเป็นที่มาของการแสดงโนราแขก การแสดงโนราแขกเป็นการแสดงอย่างหนึ่งที่ปรากฏเฉพาะอยู่ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาค

ได้ มีความโดดเด่นทางด้านองค์ประกอบการแสดง เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี บทร้องทำรำ และวิธีการแสดงที่แตกต่างจากโนราทั่วไปในเขตจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และ สงขลา โนราแขกในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จะได้รับอิทธิของการแสดงโนราทั่วไปและมโย่ง เข้ามาผสมผสานทำให้เกิดการแสดงรูปแบบใหม่ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นความกลมกลืนกันระหว่างวัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้านได้อย่างลงตัวผ่านการแสดงโนราแขก ซึ่งในอดีตโนราแขกได้รับความนิยมจากชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในปัจจุบันโนราแขกหลายคณะได้เลิกแสดงไป เนื่องจากขาดการสืบทอดจากลูกหลานรุ่นหลัง อีกทั้งปัจจุบันความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้สื่อต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศได้รับความนิยมมากกว่าการแสดงโนราแขกในท้องถิ่น ทำให้โนราแขกในปัจจุบันเสื่อมความนิยมอย่างรวดเร็วไม่ได้รับความนิยมเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

คณะโนราแขกที่มีชื่อเสียงในอดีต ได้แก่ คณะโนราเขย นกยูงทอง, คณะโนราบุญทอง เกิดกุล, และโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง ในช่วงเดือน เมษายน-สิงหาคม ปี พ.ศ.2557 ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเพื่อศึกษาและสำรวจคณะโนราแขกที่ยังทำการแสดงอยู่ พบว่ามีการแสดงโนราแขกมีเหลืออยู่เพียงคณะเดียว และยังคงออกทำการแสดงบ่อยที่สุด อีกทั้งยังคงรักษารูปแบบการแสดงโนราแขกแบบดั้งเดิมเอาไว้ คือ โนราแขก “คณะผ่องพี่น้อง” จังหวัดนราธิวาส (จ้วน จันทรคง, อุดม แก้ววิเชียร สัมภาษณ์, เมษายน 24, 2557) ซึ่งเป็นคณะที่ยังรักษานับธรรมเนียมการแสดง ทั้งการประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนการแสดง และองค์ประกอบต่างๆ ที่ใช้ในการแสดง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากโนราทั่วไป เช่น เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง เป็นการผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีโนราทางภาคใต้ของไทยและเครื่องดนตรีของมโย่งของประเทศมาเลเซีย บทกลอนสำหรับร้องมีสองภาษา ลักษณะการรำมีลักษณะผสมผสานระหว่างท่ารำโนราและท่ารำของมโย่ง เครื่องแต่งกายมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนักแสดงแต่ละตำแหน่ง

โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมตามแบบฉบับ

ของโนราแขก อีกทั้งยังได้รับเกียรติเชิญไปแสดงโนราสาธิตเพื่อการศึกษา ในสถานศึกษาหลายๆ แห่งของภาคใต้ โนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส มีองค์ประกอบด้านการแสดงที่น่าสนใจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่นเครื่องแต่งกายของนักแสดง โดยผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นายโรง นางรำ และตัวตลก โดยเฉพาะนายโรง (พ่อโนรา) จะมีลักษณะเครื่องแต่งกายที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของโนราแขกได้ดี ซึ่งมีลักษณะเครื่องแต่งกายเป็นสร้อยตัวเชื่อมโยงติดกัน มีลักษณะการร้อยแบบเดียวกับลูกปัดโนราแต่จะปลายระย้าของลูกปัดจะห้อยพู่สีต่างๆ สลับกัน ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับเครื่องประดับและเครื่องแต่งตัวของการแสดงมโหรี การแต่งกายของนางรำโนราแขกจะแต่งกายตามแบบฉบับของชนชาวไทยมุสลิม เช่นสวมเสื้อบานอ ซึ่งมีลักษณะแขนยาว กระโปรงยาวกล่อมเท้า ปักด้วยลูกไม้หรือใช้ผ้าปาเต๊ะตัดเป็นชุด นิยมมวยผมประดับด้วยดอกไม้เพื่อให้เกิดความสวยงาม เพื่อแสดงให้เห็นถึงความผสมผสานกันระหว่างมโหรีและโนรา

การแสดงของโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส จะมีความแตกต่างจากโนราในเขตจังหวัด พัทลุง นครศรีธรรมราช และสงขลา เช่น 1. เมื่อเริ่มการแสดงผู้แสดงจะแต่งตัวกลางเวที โดยระหว่างนั้นนายโรงจะทำการบรรเลงดนตรีโหมโรงไปด้วย 2. ในช่วงแรกจะให้โนราเด็กหรือโนราที่เพิ่งฝึกหัดทำการแสดงเป็นคนแรก 3. จากนั้นพ่อโนราจะนั่งบนเก้าอี้ร้องบทร่ายหน้าตะ ต่อด้วยการรำทำบทจะเริ่มด้วยกระบวนท่า ทำรำนั่ง (สือเงาะบางง), ทำรำยืน (ตารีรำฆ่า), ทำรำเกี่ยว (ตารีแน) 4. ทำบทกับนายพรานหลัง ซึ่งภาษาที่ใช้ในแสดงเป็นภาษาไทยร้องสลับกับภาษามลายูเพื่อใช้ในการสนทนาและร้องบทกลอน เป็นต้น อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของการแสดงโนราแขกคือ มิดครกและมิดหวาย ซึ่งมิดหวายจะเป็นอาวุธประจำกายของพ่อโนราใช้แสดงอารมณ์โกรธเวลาทำบทกับนายพราน ส่วนนายพรานจะมีมิดครก (ตอเปง) อาวุธประจำตัวของนายพรานจะใช้ประกอบแสดงเพื่อให้เกิดความตลกขบขันในระหว่างการแสดง ซึ่งอาวุธทั้งสองอย่างนี้จะปรากฏเฉพาะอยู่ในการแสดงโนราแขกเท่านั้น โนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส บ้างครั้งยังได้รับเชิญให้ไปแสดงโนราสาธิต ณ สถานที่ศึกษาต่างๆ อาทิ

เช่น งานสัมพันธ์วัฒนธรรม ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และ ศูนย์วิทยาสรีนทร กรุงเทพมหานคร โดยอาจารย์ วาที สินทรัพย์ เพื่อเป็นการฟื้นฟู และอนุรักษ์สืบสานการแสดงโนราของคณะผ่องพิน้องให้เป็นที่รู้จัก แก่นิสิตและ ผู้สนใจ (อุดม แก้ววิเชียร, นุชนาท ลอองศรี สัมภาษณ์, เมษายน 24, 2557)

จากการลงพื้นที่สำรวจหาข้อมูลเบื้องต้นโดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมุดจดบันทึก กล้องถ่ายภาพ และกล้อง วิทยุทัศน์ เพื่อสังเกตการแสดงตั้งแต่เริ่มต้นการแสดงจนถึงสิ้นสุดการแสดง จากการลงพื้นที่สำรวจหาข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลมาประมาณหนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าการแสดงโนราแขกมีองค์ประกอบที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ได้แก่ 1. การแต่งกาย 2. การรำยาว 3. การขับร้องและเครื่องดนตรี ซึ่งต่างจากโนราทั่วไป อีกทั้งขั้นตอนและวิธีในการแสดง ซึ่งมีรูปแบบและรายละเอียดที่น่าสนใจ อีกทั้งยังไม่เคยมีการศึกษาหรือจดบันทึกใดๆ มาก่อน การแสดงดังกล่าวกำลังใกล้จะสูญหาย เพราะขาดการสืบทอด จากปัจจัยหลายๆ ด้านในปัจจุบันที่ส่งผลให้โนราแขกเสื่อมความนิยมลง ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญมากในการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลก่อนที่การแสดงโนราแขกที่มีเหลืออยู่เพียงคณะเดียวจะสูญหายไป โดยงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบการแสดง ขั้นตอนและวิธีในการแสดง องค์ประกอบในการแสดง ตลอดจนการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะและรูปแบบการแสดงของโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลทางวิชาการ และถือเป็นการอนุรักษ์การแสดงโนราแขกให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ และวิธีการแสดงของโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการแสดง ของโนราแขกคณะผ่องพิน้อง จังหวัดนราธิวาส

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ และองค์ประกอบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวิเคราะห์รูปแบบและองค์ประกอบของการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส โดยมีช่วงระยะเวลาในการค้นคว้า คือ ระหว่างเดือนเมษายน-สิงหาคม ของทุกๆ ปี เพราะเนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาสได้มีการจัดการแสดงโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมและทำการแสดงมากที่สุด

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาการแสดงโนราแขกของคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ณ บ้านเชิงเขา ตำบลปลูกลาสาเมา อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ในระหว่างเดือนเมษายน-สิงหาคม พ.ศ. 2557-2559 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวของทุกๆ ปี เป็นช่วงที่โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส มีการแสดงโนราประกอบพิธีกรรมและทำการแสดงมากที่สุด

ขอบเขตด้านประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษครั้งนี้เป็นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ทั้งหมดซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงโนราแขก คณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส เพื่อจะนำไปข้อมูลที่ได้จากการศึกษามานำสู่การวิเคราะห์ในประเด็น การศึกษารูปแบบการแสดงรวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบการแสดงโนราแขก คณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มเจ้าของคณะ จะเป็นกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโนราแขก คณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาสโดยตรงทางสายเลือด เพราะเนื่องจากโนราแขกจะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องลูกหลานและบรรพบุรุษ ดังนั้นโนราแขกส่วนใหญ่จะถ่ายทอดรำหรือถ่ายทอดการแสดงทั้งหมดให้กับลูกหลานและเครือญาติของตนเท่านั้น
- 2) กลุ่มนักแสดง เป็นนักแสดงประจำคณะโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส
- 3) กลุ่มนักดนตรี เป็นนักดนตรีประจำคณะโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส
- 4) ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ ประวัติความเป็นมา, องค์ประกอบ, วิธีการแสดง, รูปแบบการแสดง

ข้อจำกัดเฉพาะ

งานวิจัยเรื่องโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ฉบับนี้เป็นงานวิจัยที่มีขอบเขตในด้านพื้นที่การศึกษา โดยผู้วิจัยจะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาสคณะเดียวเท่านั้น ตั้งอยู่ ณ บ้านเลขที่ 35/4 หมู่ที่ 4 บ้านเชิงเขา ตำบลปะลุกาสาเมาะ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นบ้านของนายอุดม แก้ววิเชียร ปัจจุบันเป็นนายโรงหรือเจ้าของคณะ เนื่องด้วยพื้นที่ที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นจะศึกษาตั้งอยู่ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีช่วงเวลาที่ศึกษาข้อมูลโดยติดต่อกับเจ้าของคณะไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นการป้องกันเหตุอันตรายจากเหตุการณ์ความไม่สงบในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งข้อมูลการแสดงที่ได้จากคณะโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส โดยตรงถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการรักษาคุณค่าทางภูมิปัญญาของบรรพชน ตลอดจนรูปแบบการแสดงโนราแขกให้คงอยู่ต่อไป

2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งได้จากการศึกษาด้าน องค์ประกอบการแสดง ประวัติความเป็นมาของการแสดงโนราแขก รูปแบบและวิธีการแสดงโนราแขกของคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส

3. เป็นตำราหรือเอกสารข้อมูลทางวิชาการในวงการนาฏศิลป์อีกฉบับหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับการแสดงโนราแขกในพื้นที่เขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

นิยามศัพท์เฉพาะ

โนรา เป็นการแสดงพื้นเมืองภาคใต้ ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบแบบแผนจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะของการแสดงมีการร้อง การรำ และการเล่นเรื่อง ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะ และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม ของคนในภาคใต้ได้อย่างชัดเจน

มะโย่ง เป็นการแสดงของกลุ่มชาวไทยมุสลิมในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีนักแสดงส่วนมากเป็นผู้หญิง ยกเว้นตัวตลกที่ใช้ผู้ชายแสดง นักแสดงประกอบด้วยตัวพระเอก เรียกว่า “เปาะโย่ง” ตัวนางเอก เรียกว่า “มะโย่ง” และตัวตลก เรียกว่า “พราน” จะแสดงเป็นเรื่องราวตามนิทาน ความเชื่อในท้องถิ่น โดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารการแสดง

โนราแขก เป็นการแสดงโนราเฉพาะกลุ่มในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรีที่รับเอาอิทธิพลของการแสดงมะโย่งและการแสดงโนราผามผสมผสานกันอย่างลงตัว ผู้แสดงประกอบไปด้วย นายโรง นางรำ และนายพราน ซึ่งผู้แสดงสามารถร้องและเจรจาได้ทั้งสองภาษา คือ ภาษาไทยและภาษามลายู

ลักษณะเฉพาะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของการแสดงสกุลใดสกุลหนึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้รูปแบบ โครงสร้าง และวิธีการแสดงที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของการแสดงปรากฏอย่างชัดเจน

องค์ประกอบการแสดง คือ ส่วนประกอบย่อยของการแสดงโนราแขกหลายส่วนประกอบที่เมื่อนำมาประกอบรวมกันแล้ว ทำให้เกิดเป็นการแสดงที่มีความสมบูรณ์ องค์ประกอบการแสดง ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี บทร้อง ท่ารำ และอุปกรณ์การแสดง ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวทำให้การแสดงโนราแขกในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากการแสดงโนราภาคใต้ตอนบน

รูปแบบการแสดง คือ กระบวนการของการแสดงตั้งแต่เริ่มต้นการแสดงจนสิ้นสุดการแสดงโดยปฏิบัติตามจารีตและประเพณีที่ได้สืบทอดต่อกันมาเป็นไปตามแบบแผนฉบับของโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ปัจจัย หมายถึง ผลกระทบ, สาเหตุ, หรือสิ่งที่ผลักดัน เช่น ด้านวัฒนธรรม, สังคม, เศรษฐกิจ, การเมืองการปกครอง ซึ่งเป็นเหตุให้หรือส่งผลให้การแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส มีการกำหนดและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดง

ผลการวิจัย

การแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส มีประวัติความเป็นมาซึ่งเกี่ยวข้องกับนายอุดม แก้ววิเชียร ปัจจุบันเป็นหัวหน้าคณะ (นายโรง) อีกทั้งเป็นศิลปินต้นแบบในการรำนราแขก ซึ่งข้อมูลหลักในการวิเคราะห์งานวิจัยฉบับนี้ได้รับมาจากนายอุดม แก้ววิเชียร และ ชาวคณะโนราแขกผ่องพี่น้องโดยตรง เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลผู้วิจัยพบว่า การแสดงโนราแขก จะมีความสมบูรณ์ถูกต้องและงดงามตามแบบแผนจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญหลายส่วนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในฉบับของโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับดังต่อไปนี้

ประวัติและความเป็นมาของโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส

ประวัติและความเป็นมาของโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส จากการลงพื้นที่ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส โดยการสัมภาษณ์นายจ้วน จันทรงค์ อดีตนายโรงโนราแขก

คณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งในปัจจุบัน นายจ้วน จันทรคงมีอายุได้ 90 ปี ซึ่งปีเกิดตรงกับพุทธศักราช 2470 ปัจจุบันนายจ้วน จันทรคง มีหน้าที่เป็นหมอประจำคณะ และได้สัมภาษณ์นายอุดม แก้ววิเชียร ซึ่งปัจจุบันมีอายุได้ 75 ปี ซึ่งปีเกิดตรงกับพุทธศักราช 2485 ปัจจุบันนายอุดม แก้ววิเชียร มีหน้าที่เป็นนายโรงโนราแขก คณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยพบว่าการแสดงโนราแขกจะสืบทอดการแสดงโนราโดยตรงมาจากบรรพบุรุษทางสายเลือดซึ่งสืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูลของโนราแขกแสดงเป็นแบบฉบับของการแสดงโนราแขกมาตั้งแต่เดิม ก่อนที่โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส จะก่อตั้งคณะโนรานั้นเดิมเป็นโนราคณะเล็กๆ คณะหนึ่ง แสดงอยู่ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเล่นแบบโนราแขกมาแต่เดิม โดยมีคณะชื่อว่าโนราทอง พรหมชาติโดยโนราทอง พรหมชาติมีภรรยาชื่อนางจันทร พรหมชาติ โนราทอง พรหมชาติและนางจันทร พรหมชาติ มีบุตรชายเพียงคนเดียวชื่อนายหนู พรหมชาติ ต่อมาโนราทอง พรหมชาติได้ฝึกสอนและถ่ายทอดความรู้เรื่องโนราแขกทั้งหมดให้กับโนราหนู พรหมชาติ ต่อมาเมื่อโนราหนู พรหมชาติได้ฝึกรำพร้อมกับเรียนรู้การประกอบพิธีกรรมด้านโนราแขกจนชำนาญมีชื่อเสียงในระดับหนึ่งจึงทำให้โนราดำ จันทรคง ซึ่งเป็นคณะโนราแขกอีกคณะหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส ได้ท้าทายประชันโนรา โนราดำหรือนายดำ จันทรคงมีภรรยาชื่อนางริด (ไม่ทราบนามสกุล) มีบุตรและธิดาทั้งหมด 6 ท่าน ได้แก่ นายเอียด จันทรคง, นางจิจันทร จันทรคง, นายทองแก้ว จันทรคง, นายขวัญแก้ว จันทรคง, นางดำ จันทรคง, และนางบุญศรี จันทรคง ต่อมาเมื่อโนราหนู พรหมชาติได้รับคำท้าประชันโรงโนรา จึงได้มีการประชันโรงโนราเกิดขึ้น ณ วัดบ้านเชิงเขา ตำบลปลูกลาสาเมา อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส โดยมีกรรมการผู้ตัดสินคือนายแคล้ว เพชรเชิงเขา ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้น ผลปรากฏการตัดสินคือโนราทั้งสองคณะเสมอกันทั้งสองฝ่าย โนราดำ จันทรคง เมื่อได้เห็นฝีมือในการรำรายรำโนราของโนราหนู ซึ่งเป็นที่ถูกอกถูกใจเป็นอย่างมาก โนราดำจึงยกลูกสาวคนสุดท้องของตนชื่อนางบุญศรี จันทรคง ให้กับโนราหนู ต่อมาเมื่อโนราหนู พรหมชาติได้สมรสกับ นางบุญศรี จันทรคง โดยมีบุตรสาวรวมกันทั้งหมด 3 คน คือนางซิบ พรหม

ชาติรี, นางจิบ พรหมชาติรี, และนางทรัพย์ ทองบุญ ซึ่งนางจิบ พรหมชาติรีได้มีความสนใจในการรำโนราเป็นพิเศษ โนราหนูจึงได้ฝึกหัดรำโนราให้แก่นางจิบ พรหมชาติรี และนายจ้วน จันทรคง ซึ่งนายจ้วน จันทรคง เป็นลูกของนายขวัญแก้ว จันทรคง และนางนุ้ย (ไม่ทราบนามสกุล) นายขวัญแก้ว จันทรคงเป็นพี่ชายของนางบุญศรี จันทรคง ซึ่งนายขวัญแก้ว จันทรคงเป็นโนราใหญ่อีกบุคคลหนึ่งโดยสืบเชื้อสายการแสดงโนราแขกมาจากนายดำ จันทรคง ผู้เป็นพ่อทำให้นายจ้วน จันทรคงเป็นพี่ลูกน้องกับนางจิบ พรหมชาติรี ตามสายเลือดตระกูลโนราแขก

การแสดงโนราแขกของคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส ตลอดระยะ 70 ปีที่ผ่านมาได้ดำเนินการแสดงมาโดยตลอด แต่ในปัจจุบันนี้นักแสดงบางท่านของทางคณะได้หยุดทำการแสดงไปบ้างเนื่องด้วยการย้ายถิ่นฐานของคนในพื้นที่ ด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การแต่งงานต่างถิ่น อีกทั้งนักแสดงบางท่านของทางคณะได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว อีกประการหนึ่งคือไม่มีลูกหลานหรือผู้สนใจที่จะสืบทอดโนราแขกต่อ และไม่ได้ตั้งคณะเป็นของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อถึงเวลาการรำโนราเพื่อประกอบพิธีกรรมหรือโนราโรงครูของทุกปี ทุกคนจะมาร่วมพิธีและทำการแสดงเพื่อไม่ให้ลูกครูหมอ “ถูกครูหมอ” คือการเจ็บไข้ได้ป่วยซึ่งไม่ทราบสาเหตุมาก่อนมีวิธีการรักษาโดยการบนบานสานกล่าวต่อครูโนราเพื่อประกอบกับการบริกรรมคาถาเพื่อบำบัดเป่าต่ออาการเจ็บป่วยให้ทุเลาหายไป” (จ้วน จันทรคง,อุดม แก้ววิเชียร สัมภาษณ์, เมษายน 24, 2558) ปัจจุบันเหลือแต่นายอุดม แก้ววิเชียร ยังคงทำการแสดงอยู่และถ่ายทอดทำให้แก่บุตรและหลานของตน นายอุดม แก้ววิเชียรสมรสกับนางลำดวล บุญฤทธิ์ ซึ่งนางลำดวล บุญฤทธิ์ เป็นบุญสาวคนที่ 2 นายเลื่อม บุญฤทธิ์ ซึ่งเป็นโนราจากจังหวัดพัทลุง นายอุดม แก้ววิเชียรและนางลำดวล บุญฤทธิ์มีบุตรและธิดา ทั้งหมด 3 ท่าน ได้แก่ นางนฤมล หวานเพ็ชร, นางนุชนาท ลอองศรี,และนายอดุลย์ แก้ววิเชียร (ปัจจุบัน พ.ศ. 2560) ถึงแก่กรรมไปแล้ว

ปัจจุบัน (2560) โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง ศ.พ่อหนู ศ.ขวัญแก้ว จังหวัดนราธิวาส ได้ก่อตั้งคณะทำการแสดงมาแล้ว 71 ปี และยังคงทำการแสดงอยู่ตาม

ปกติตามงานและเทศกาลที่สำคัญๆ ได้แก่ เทศกาลงานลาซัง (ปูยอมือแน, งานเข้าสู่นัต (ตะมาเื้อะยาวิ) และที่สำคัญคืองานโรงครูประจำปี โดยปัจจุบันใช้ชื่อว่า โนราแขกคณะผ่องพื๋น่อง จังหวัดนราธิวาส โดยมีนายอุดม แก้ววิเชียร เป็นหัวหน้าคณะเนื่องด้วยนางซิบ จันทรเต็ม ปัจจุบันได้ถึงแก่กรรมไปแล้วและนายจ้วน จันทรคง ขรามากจึงไม่สามารถออกทำการแสดงได้เหมือนในอดีต ดังนั้นผู้นำทีมงานการแสดงทั้งหมดจึงตกเป็นของนายอุดม แก้ววิเชียร เป็นผู้จัดการบริหารคณะ (หัวหน้าวง) อีกทั้งข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่จะได้ข้อมูลมาจากนายอุดม แก้ววิเชียร นางนฤมล หวานเพ็ชรและนางนุชนาท ลอองศรี ซึ่งนางนฤมลและนางนุชนาทเป็นบุตรสาวของนายอุดม แก้ววิเชียร ซึ่งมีหน้าที่รับบทเป็นตัวนางรำไทยพุทธและนางรำไทยมุสลิมประจำคณะอีกด้วย เนื่องจากทั้งสองท่านสามารถพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ถือได้ว่านางนฤมล หวานเพ็ชรและนางนุชนาทลอองศรีเป็นผู้ช่วยคนสำคัญของนายอุดม แก้ววิเชียร ขณะทำการแสดง อีกทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ต่องานวิจัยในฉบับนี้อีกด้วย (อุดม แก้ววิเชียร, นางนฤมล หวานเพ็ชร, นุชนาท ลอองศรี สัมภาษณ์, เมษายน 23, 2558)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงโนราแขกคณะผ่องพื๋น่อง จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โนราแขกคณะผ่องพื๋น่อง จังหวัดนราธิวาสเป็นการสืบสายเลือดของเหล่านักแสดงศิลปโนราแขกอย่างเข้มข้น เมื่อผู้วิจัยจัดทำแผนผังสายตระกูลผู้วิจัยพบว่าต้นตระกูลของคณะโนราแขกผ่องพื๋น่อง เกิดขึ้นจากครอบครัวของโนราแขก 2 ครอบครัวได้มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือดทำให้บุตรหรือลูกหลานที่เกิดออกมามีความเป็นศิลปินโนราสูง เมื่อได้รับการอบรมการเลี้ยงดูและปลูกฝังให้เกิดรัก ความชอบในการแสดงโนรา ทำให้บุตรหลานในสายตระกูลมีความห่วงแหนในการแสดงโนราเป็นพิเศษ มีความเข้าใจในการแสดงได้ดี ซาบซึ้งในการแสดงโนราอย่างลึกซึ้ง เมื่อเป็นเช่นนั้นทำให้การแสดงโนราแขกฝึกสอนเฉพาะลูกหลานและคนในสายตระกูลของต้นเท่านั้น เพื่อป้องกันการผิดพลาด ขบผิดหลักจารีตประเพณีของการแสดงโนราแขก ทำให้โนราแขกมีชนบทที่สืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัดมาจนถึงปัจจุบัน

องค์ประกอบการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จังหวัดนราธิวาส

การศึกษางองค์ประกอบของการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยพบว่าการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จังหวัดนราธิวาส จะมีเอกลักษณ์เฉพาะในรูปแบบฉบับของตนเองทำให้การแสดงโนราแขกดูแปลกหูแปลกตาต่างจากโนราทั่วไปของภาคใต้ จากศึกษางองค์ประกอบการแสดงของการแสดงโนราแขกได้แก่ เครื่องแต่งกายของผู้นักแสดงที่มีรูปแบบเฉพาะเป็นของตนเองได้แก่ เครื่องแต่งกายของพ่อโนรา ซึ่งจะมีรูปแบบเครื่องแต่งกายประกอบด้วยเครื่องชุดสร้อยตัว ซึ่งยึดเค้าโครงมาจากชุดโนราในอดีตแต่ได้นำมาปรับปรุง ทดทอนบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับสมกับการแสดงโนราในพื้นที่ของตน โดยนำเอาวัสดุที่ได้จากภายในท้องถิ่นแล้วนำมาประกอบตกแต่งเป็นชุดสร้อยของพ่อโนราแขก ทำให้ชุดสร้อยตัวของพ่อโนราแขกมีรูปแบบเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์อย่างยิ่ง เครื่องดนตรีของการแสดงโนราแขกจะเป็นการผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีของการแสดงโนราทั่วไปและเครื่องดนตรีการแสดงมโหรีในจังหวัดปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอน,ท่ารำและภาษาในการแสดงโนราแขก รวมไปถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงของโนราแขกก็จะเป็นใช้อุปกรณ์การแสดงจากโนราทั่วไปและอุปกรณ์การแสดงจากมโหรี เช่นเดียวกัน ซึ่งจะใช้พระขรรค์ในการประกอบพิธีกรรมที่ได้จากการแสดงโนราทั่วไปและการมัดหว่ายที่ได้จากการแสดงมโหรี จังหวัดปัตตานี โรงโนราแขกจะมีปรากฏให้เห็นมีอยู่ 2 รูปแบบคือ โรงโนราแบบประกอบพิธีกรรมและโรงโนราเพื่อความสนุก โรงโนราแบบสนุก จากการศึกษาจะประกอบไปด้วย 2 รูปแบบคือ 1. โรงสนุกแบบธรรมดา และ 2. โรงโนราแบบยกพื้น ส่วนฉากจะมีลักษณะเป็นผ้าพื้นใหญ่สีพื้นใช้ประมาณ 2-3 สีมาเย็บต่อกันเป็นผ้าพื้นใหญ่เพื่อใช้แบ่งอาณาเขตในโรงรำ ซึ่งทั้งหมดนี้มีรูปแบบเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ในการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จังหวัดนราธิวาส

องค์ประกอบการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จังหวัดนราธิวาส จะมีรูปแบบเฉพาะเป็นไปตามฉบับของตนเอง จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้ทุกอย่างขององค์ประกอบจะมีความสอดคล้องและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยมีระเบียบ

แบบแผนขั้นตอนการแสดงที่สืบทอดกันมาอย่างชัดเจนถือได้ว่าการแสดงโนราแขก คณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นการแสดงโนราที่ผสมผสานระหว่างการแสดงโนราทั่วไปของภาคใต้และการแสดงมะโย่ง จึงเกิดเป็นศิลปะการแสดงชนิดหนึ่งของคนในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้การแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้องจังหวัดนราธิวาส นั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตามรูปแบบการแสดงของตนอย่างน่าสนใจ

องค์ประกอบบางอย่างของการแสดงโนราแขกซึ่งนำมาจากการแสดงโนราทั่วไปทางภาคใต้และจากการแสดงมะโย่งของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ การปลูกโรงแสดงบนพื้นดินและการแสดงบนเวทียกพื้นสูงขึ้น การจัดการแสดงได้ทั้งสองรูปแบบเป็นศิลปะการแสดงที่สมบูรณ์แบบอย่างหนึ่งซึ่งจะเห็นได้ในการแสดงทั้งสามรูปแบบสำหรับการแสดงที่นำมาจากโนราเพียงอย่างเดียว ได้แก่ การแต่งกายของพ่อโนราและตัวนางรำไทยพุทธ หรือการใช้เครื่องดนตรีบรรเลงในการขับร้องเพลงสรรเสริญครูก็จะใช้ทับและกลองเพื่อเน้นเอกลักษณ์ของโนราให้ชัดเจน ส่วนการแสดงที่ได้จากการแสดงมะโย่ง เช่น ตัวตลก 2 คน ถือนมเป็นอาวุธประจำกายหรือการขับร้องเป็นภาษามลายูถิ่น การใช้มัดหวายประจำตัวพ่อโนรา ก็จะแสดงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมุสลิมอย่างชัดเจนอีกเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบของการแสดงที่นำไปใช้ในการแสดงโนราแขก ปรากฏว่าการแสดงของมะโย่งจะมีรูปแบบการนำไปใช้แสดงมากกว่าการแสดงของโนราทั่วไปทางภาคใต้ การแสดงของมะโย่งมีองค์ประกอบถึง 5 อย่าง การแสดงโนราไทยมีองค์ประกอบ 3 อย่างซึ่งในองค์ประกอบทั้ง 5 อย่าง นั้นมีองค์ประกอบสำคัญและองค์ประกอบปลีกย่อยของการแสดง เช่น การใช้อาวุธหรือมัดหวายการแต่งกายของพราวนจะเป็นองค์ประกอบย่อย การขับร้องเพลงทวนการแปลเป็นภาษามลายูถิ่นจะเป็นองค์ประกอบหลัก ซึ่งจะมีความสำคัญในด้านการสื่อสารความเข้าใจให้กับชาวไทยมุสลิมได้เป็นอย่างดีผู้ที่ไม่เคยเห็นการแสดงเมื่อดูเพียงครั้งแรกก็จะชื่นชอบและเข้าใจการแสดงอย่างรวดเร็วสำหรับผู้ชมที่เป็นชาวไทยพุทธ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานโนรามาวพอสมควรก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีเข้าใจในการแสดงโดย อาศัยประสบการณ์จากการฟังภาษามลายูถิ่นมาใช้ประกอบในการฟังเมื่อมีการเจรจาภาษามลายูถิ่นสอดแทรกเข้ามาขณะแสดง

ลักษณะการปรับเปลี่ยนดังกล่าวจะสังเกตได้ว่า การแสดงโนราแขกก็เหมือนกับวัฒนธรรมอื่นๆ ทั่วไป คือ “มีการรับเอาแนวคิดรูปแบบการละเล่นของชนกลุ่มอื่นเข้ามาประสมประสาน แต่ ท้องถิ่นที่รับมาก็ได้ปรับให้เข้ากับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง จนในที่สุดที่สุดการละเล่นชนิดนั้นๆ ก็จะมีลักษณะเฉพาะถิ่นของตนเองแต่การปรับเปลี่ยนการละเล่นพื้นบ้านมักจะเป็นการปรับเปลี่ยนในส่วนปลีกย่อยบางอย่างเท่านั้น ส่วนใหญ่จะยังคงรักษารูปแบบหลักเอาไว้” (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2540) เพื่อให้การแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จังหวัดนราธิวาสยังคงสืบสาน ดำรงการแสดงอยู่ในพื้นที่เขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้สืบไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของการแสดงโนราแขกจากเอกสารและหลักฐานที่ปรากฏตามตำราต่างๆ ผู้ศึกษาไม่สามารถระบุได้ว่าการแสดงโนราแขกมีจุดกำเนิดเกิดขึ้น ณ ที่ใดเป็นที่แรก ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาความหมายที่ปรากฏจากเอกสารที่นักวิชาการได้กล่าวว่า การแสดงโนราแขกปรากฏอยู่อย่างแพร่หลายในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เป็นการแสดงกึ่งโนรากึ่งมะโย่ง ผู้แสดงสามารถร้องบทและเจรจาได้ทั้งภาษาไทยท้องถิ่นของภาคใต้และภาษามลายูท้องถิ่นชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะเรียกการแสดงนี้ว่า “โนราควน” หรือ “โนราเจ๊ะเห” เจ๊ะเหชาวบ้านมักจะเรียกตามภาษาท้องถิ่นในเขตตากใบ เช่นเดียวกับการพูดของชาวบ้านอำเภอปะนาเระ จ.นราธิวาส เป็นภาษาเฉพาะถิ่นลักษณะของการพูดกระเต๋ยไปทางภาคเหนือ เสียงจะเหน่อๆ ส่วนชื่อโนราควน เนื่องจากโนราชนิดนี้อยู่ห่างไกลชุมชนเมือง ชาวบ้านในชนบทจึงเรียกโนราชนิดนี้ว่า “โนราควน” แต่เมื่อมีโนราหรือการแสดงอื่นๆ จากจังหวัด นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง และสงขลาเข้ามาแสดงในแถบนั้นจึงเรียกโนราในท้องถิ่นนี้ว่า “โนราแขก”

ปัจจุบันเนื่องด้วยความเร็วทางเทคโนโลยี สื่อสารสนเทศต่างๆ มีความล้ำสมัยรวดเร็วเป็นที่นิยมแก่ประชาชนทั่วไปทำให้การแสดงโนราแขกลดความนิยมอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อครั้งอดีต หลายคณะได้ปิดตัวลงอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องด้วยไม่มีบุตรหลานที่จะสืบทอดการแสดงโนราแขกอย่างจริงจัง อีกประการหนึ่งคือ

บุตรหลานหรือเครือญาติได้ออกจากพื้นที่ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้น เนื่องด้วยความไม่สงบในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้การแสดงโนราแขกในปัจจุบันแทบจะสูญหายไป ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการแสดงโนราแขกเป็นอย่างมาก ปัจจุบันการแสดงโนราแขกยังปรากฏให้เห็นอยู่ซึ่งเหลือเพียงคณะเดียวที่ยังได้รับความนิยมอยู่ในเขต จังหวัดนราธิวาส นั่นคือ โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส ดังนั้นในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นศึกษาการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเป็นหลักฐานลายลักษณ์อักษรแก่ผู้สนใจในการแสดงโนราแขกต่อไป

โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาสนั้นจากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า เดิมทีเป็นเพียงโนราคณะเล็กๆ เล่นแบบโนราแขกมาตั้งแต่เดิม โดยใช้ชื่อคณะว่าโนราทอง พรหมชาติรี โนราทอง พรหมชาติรี มีบุตรชายคนเดียวชื่อ นายหนู พรหมชาติรี ทำให้นายหนู พรหมชาติรีต้องรับมรดกการฝึกหัดรำโนราแขกมาตั้งแต่เยาว์วัย จนทำให้โนราหนู พรหมชาติรี มีชื่อเสียงในด้านการแสดงโนราแขกในแถบสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อมาได้มีการประชันโนราเกิดขึ้น ณ วัดบ้านเชิงเขา จ.นราธิวาส ระหว่างโนราแขกคณะนายดำ จันท์คง และโนราแขกนายหนู พรหมชาติรี ผลปรากฏการตัดสินการประชันโนราคือเสมอกัน นายดำได้เห็นฝีมือของโนราหนู จนเป็นที่ถูกอกถูกใจจึงยกลูกสาวของตนชื่อ นางบุญศรี จันท์คง ให้กับนายหนู ต่อมานายหนูได้สมรสกับ นางบุญศรี มีลูกสาวชื่อ นางชิบ จันท์เต็ม นางชิบได้ฝึกหัดรำโนราร่วมกับนายจ้วน จันท์คง ซึ่งทั้งสองคนเป็นเครือญาติกัน จนเกิดความชำนาญ จึงตั้งคณะโนราแขกร่วมกันชื่อว่า โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง ศ.พ่อหนู ศ.ขวัญแก้ว จ.นราธิวาส ต่อมานางชิบ จันท์เต็ม ได้สมรสกับนายแดง แก้ววิเชียร มีบุตรชายคนเดียวชื่อ นายอุดม แก้ววิเชียร โดยนายจ้วน จันท์คง และนายชิบ จันท์เต็ม ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้เรื่องการแสดงโนราแขกทั้งหมดให้กับนายอุดม แก้ววิเชียร ซึ่งสืบเชื้อสายการแสดงโนราแขกโดยตรงและกลุ่มเครือญาติของตนที่สนใจฝึกรำโนรา ซึ่งโนราร่วมรุ่นกับนายอุดม แก้ววิเชียร ประกอบไปด้วย นายจันท์ จันท์คง, นายเกลี้ยง จันท์คง, นางจิตรขวัญดี, นางพวง แก้วเงิน, นางเป่า แก้วเงิน จึงทำให้สมาชิกโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง

ศ.พ่อหนู ศ.ขวัญแก้ว จ.นราธิวาส มีจำนวนมากซึ่งล้วนแต่เป็นเครือญาติพี่น้องของตนทั้งหมด อีกทั้งทำให้คณะโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง ศ.พ่อหนู ศ.ขวัญแก้ว จ.นราธิวาส เติบโตไปอย่างรวดเร็วในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายหลังระยะ 50 ปีที่ผ่านมาโนราร่วมรุ่นของนายอุดม แก้ววิเชียรบางท่านได้หยุดทำการแสดงโนราไป บางท่านถึงแก่กรรมบางท่านได้ถึงแก่กรรมอีกประการหนึ่งไม่มีบุตรหลานหรือผู้สนใจที่จะสืบทอดโนราต่อและไม่ได้ตั้งคณะเป็นของตนเอง เหลือแต่นายอุดม แก้ววิเชียร ที่ยังคงทำการแสดงโนราแขกอยู่และถ่ายทอดความรู้เรื่องการแสดงโนราแขกให้แก่บุตรและหลานของตน

ปัจจุบัน (2560) โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง ศ.พ่อหนู ศ.ขวัญแก้ว จ.นราธิวาส ได้มีนายอุดม แก้ววิเชียร เป็นหัวหน้าคณะโดยใช้ชื่อคณะว่า โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส ปัจจุบันนี้โนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส ยังคงทำการแสดงอยู่ส่วนใหญ่จะแสดงภายในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ เทศกาลงานลาซัง (ปูย้อมือแฉ) งานเข้าสุนัต (ตะมาโชะยาวิ) และงานโรงครูประจำปี ซึ่งงานโรงครูประจำปีจะจัดขึ้นทุกปีถือว่าพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นการไหว้บรรพบุรุษโนรา ครูโนรา โดยทุกคนที่มีเชื้อสายการแสดงโนราจะต้องมาร่วมกันทำพิธีงานโนราโรงครูประจำปี ซึ่งเป็นขนบธรรมเนียมของการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส โดยมีนายอุดม แก้ววิเชียร เป็นพ่อโนราใหญ่หรือเจ้าพิธีกรรมการแสดงโนราโรงครูเครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายของการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส จะมีเครื่องแต่งกายที่เป็นลักษณะเฉพาะในรูปแบบของตนเอง โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามตัวผู้แสดงที่สำคัญ คือ 1. นายโรง (พ่อโนรา) 2. กลุ่มนางรำ 3. นายพราน 4. กลุ่มนักร้อง

1. นายโรง (พ่อโนรา) เครื่องแต่งกายจะประกอบด้วยชุดลูกปิดเป็นสร้อยตัวติดกันมีเครื่องประดับประกอบด้วย เเทริด ปิ่นหมิ่น หางหงส์ ทับสะโพก ผ้าห้อย กำไลต้นแขน กำไลปลายแขน กำไลข้อมือ เล็บ ผ้าผูกคอ (ผ้าประเจียด) ผ้าถุงโจง กระเบน หน้าผ้า ผ้าห้อย และสนับเพลา

2. กลุ่มนางรำ กลุ่มนางรำในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1.นางรำไทยพุทธ 2. นางรำไทยมุสลิม 3.นางรำเด็ก นางรำไทยพุทธจะแต่งกายเหมือนกับพ่อนโนราทุกประการแต่จะไม่สมทริดและเล็บขณะรำ ส่วนนางรำไทยมุสลิมจะแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้านทั่วไปทางภาคใต้ตอนล่างคือ สวมเสื้อก๊อบายาแขนยาวนุ่งกระอมเท้า ไม่รัดรูป ส่วนนางรำเด็กจะแต่งกายด้วยชุดสวยงามตามความเหมาะสมในการแสดงเช่น การนุ่งโจงกระเบนสวมเสื้อลูกไม้หลากสี

3. นายพราน การแต่งกายของนายพรานโนราแขกไม่มีข้อกำหนดว่าจะแต่งตัวแบบใดขณะแสดง แต่หากเป็นการแสดงโนราโรงครูประกอบพิธีกรรมนายพรานจะแต่งตัวตามขนบธรรมเนียมคือ นุ่งโจงกระเบน ไม่สวมเสื้อ สวมหน้ากากพราน มือถืออาวุธประจำกายคือ มีดครก (ตอเปง)

4. นักดนตรีสามารถสวมเสื้อผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ปกติขณะทำการแสดง หากแต่จะเป็นการแสดงโนราสาธิตก็จะแต่งกายสุภาพตามแบบฉบับชาวไทยมุสลิมคือ สวมเสื้อก๊อบายาแขนยาว กางเกงขายาวสีสุภาพ สวมหมวกขอกะหรือผ้าผูกศีรษะ

อุปกรณ์การแสดงของการแสดงโนราแขกคณะผ่องพี่น้อง จ.นราธิวาส ประกอบไปด้วย พระขรรค์ หน้าพราน มีดครก และมัดหวาย

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดงโนราแขกประกอบไปด้วย กลองตุ๊ก 2 ใบ ทับ 2 ลูก โหม่ง ฉิ่ง ทนใหญ่ ทนเล็ก ข้อง 1 คู่ ปี่ชุนา ซอหรือบับ และเตระ นอกจากนี้เครื่องดนตรีที่เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงแล้วยังมีเพลงที่เป็นองค์ประกอบใช้ในการแสดงโนราแขก ทั้งนี้เพลงที่ใช้จะแบ่งตามขั้นตอนในการแสดงโดยแบ่งเป็นการโหมโรงจะใช้เพลง 12 ราชา ซึ่งเพลง 12 ราชานี้ ผู้บรรเลงสามารถนำเพลงไหนมาบรรเลงก็ได้ตามความเหมาะสมของนักดนตรีขณะแสดง นอกจากนี้ยังมีเพลงอีกมี 7 เพลงที่สามารถนำมาบรรเลงในช่วงโหมดโรงได้อีกด้วย ช่วงประกาศครูเป็นการประกาศราชครูตามโนราแต่เดิม โดยใช้บทโนราทั่วไปทางภาคใต้ประกอบไปด้วย บทร้อง 4 บทร้อง ช่วงการแสดงของพ่อนโนราประกอบไปด้วยเพลง 10 เพลง และช่วงทำบทกับนายพราน 4 เพลง ส่วนเรื่องที่น่ามาแสดง จะประกอบไปด้วย 4 เรื่อง

ตามที่ได้สืบทอดมาแต่เรื่องที่นายอุดม แก้ววิเชียร (นายโรง) ชอบมากที่สุดและทำบ่อยมากที่สุดคือ เรื่องพระเจ้าพรหมทัต เวลาขณะทำการแสดงเริ่มเวลา 18:00 น. สิ้นสุดการแสดงเวลาประมาณ 24:00 น.

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทุกอย่างของการแสดงโนราแขก ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเชื่อมโยงกับขั้นตอนของการแสดงในแต่ละครั้ง เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการแสดงโนราแขกมีรูปแบบเฉพาะตน รูปแบบของการแสดงโนราแขกจะมีอยู่ 3 โอกาส คือ พิธีกรรมโนราโรงครู การแสดงโนราแขกเพื่อความบันเทิง และการแสดงโนราแขกเพื่อสาธิต การแสดงโนราเพื่อการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูจะมีด้วยกัน 3 ช่วงการแสดง คือ การโหมโรง การรำช่วงพ่อโนรา และการรำทำบทกับนายพราน การแสดงโนราโรงครูจะทำการแสดง 3 วันด้วยกัน คือวันที่ 1 เรียกว่าวันเข้าโรง วันที่ 2 จะทำลักษณะเดียวกับวันที่ 1 แต่ลดทอนช่วงการประกาศราชครูให้สั้นลง และจะเปลี่ยนพ่อโนรามาแสดง วันที่ 3 เรียกว่าวันยกหมับ การรำโนราเพื่อความบันเทิงจะมีด้วยกัน 3 ช่วงการแสดงเช่นเดียวกับพิธีกรรมโรงครูแต่จะลดทอนลงไปเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเวลาส่วนใหญ่จะแสดงให้เสร็จภายใน 1 คืนเท่านั้น ส่วนการแสดงโนราสาธิตส่วนใหญ่จะโชว์อดีตฝีมือของพ่อโนรา เช่น การรำเกี่ยวและการทำบทกับนายพรานตามขนบของการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้องจ.นราธิวาส

จากการศึกษากระบวนการทำรำที่ปรากฏอยู่ในการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จังหวัดนราธิวาส ตามที่ได้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามานั้น ผู้วิจัยพบว่าทำรำของการแสดงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จ.นราธิวาส สามารถแบ่งช่วงแสดงออกเป็น 3 ช่วงการแสดง คือช่วงที่ 1 ทำรำนั้น จะประกอบไปด้วยทำรำ 21 ท่า ช่วงที่ 2 ทำรำยืนหรือการเดินรำในลักษณะวงกลม (ตาริราฆ่า) จะประกอบไปด้วยทำรำ 7 ท่ารำ ช่วงที่ 3 ช่วงทำรำเกี่ยว (ตาริแน) จะประกอบไปด้วยทำรำ 6 ท่ารำ ซึ่งทำรำแต่ละท่าเป็นท่ารำตามแบบฉบับของนายอุดม แก้ววิเชียร นายโรงโนราแขกคณะผ่องฟีน้อง จ.นราธิวาส ที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษโนราซึ่งเป็นท่ารำเฉพาะสายตระกูลของโนราแขก ท่ารำส่วนใหญ่จะเป็นท่ารำที่นิ่มนวล เน้นจังหวะการรำค่อนข้างช้าถึง

จังหวะเร็วปานกลาง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการแสดงโนราแขก

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าลักษณะเฉพาะของการแสดงโนราแขก คือเครื่องแต่งกายของพ่อโนราที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตามรูปแบบของการแสดงโนราแขก มีการร้อยสร้อยตัวเช่นเดียวกับเครื่องโนราเมื่อครั้งในอดีต เรียกว่าเครื่องตัน ซึ่งการแสดงโนราแขกยังคงรักษารูปแบบเดิมของชุดโนราเครื่องตันไว้ ซึ่งเครื่องแต่งกายของพ่อโนราจะได้รับอิทธิพลการแต่งกายของการแสดงมโหรีเข้ามาผสมผสานด้วยกัน ซึ่งดูได้จากวัสดุอุปกรณ์ในการร้อยชุดสร้อยตัวของพ่อโนราที่ทำจากผ้ากำมะหยี่ซึ่งหาได้ง่ายในท้องถิ่นของตัน อีกทั้งปรายะยาประดับด้วยพู่กลมสีสนสดใสเรียงกันเป็นแนวเช่นเดียวกับการห้อยพู่ระย้ากรองคอของการแสดงมโหรี ส่วนการแต่งกายของนางรำไทยมุสลิม เนื่องด้วยบทร้องมีสองภาษาการทำให้การแสดงของโนราแขกจึงนำเอานางรำไทยมุสลิมมาร่วมในการแสดงซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะอย่างหนึ่งของการแสดงโนราแขก การแต่งกายของนางรำไทยมุสลิมจะแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองคือการสวมเสื้อก๊อบายาแขนยาวกรอมเท้าไม่รัดรูปสีสนสีเดียวตลอดทั้งชุดทำจากผ้ากำมะหยี่ลักษณะที่สำคัญของการแสดงโนราแขกอีกอย่างคือ การใช้อุปกรณ์มัดหวาย ซึ่งมีรูปแบบเดียวกับการใช้มัดหวายในการแสดงมโหรีของตัวเปาะโย่ง วิธีใช้มัดหวายของการแสดงโนราแขกคือ จะให้พ่อโนราเป็นผู้ใช้อุปกรณ์ เพื่อแสดงถึงอารมณ์โกรธ ความชิงชัง น่าเกรงกลัว ซึ่งจะใช้ในการำท่าร่วมกับนายพรานขณะทำบท ส่วนนายพรานของโนราแขกจะมีอาวุธประจำกายคือ มีดครกซึ่งวิธีการใช้มีรูปแบบเดียวกับนายพรานของการแสดงมโหรี เช่นเดียวกัน ลักษณะเฉพาะของการแสดงโนราแขกนั้นนอกจากเครื่องแต่งกายหรือการใช้อุปกรณ์การแสดงต่างๆ แล้วก็ยังมีทำนองเพลงที่เป็นรูปแบบเฉพาะ คือ เป็นการร้องขับบทร้องได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู เครื่องดนตรีที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นซึ่งเป็นการผสมวงดนตรีของการแสดงโนราและการแสดงมโหรีเข้าไว้ด้วยกัน ทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ในการรำ รวมไปถึงขั้นตอนการแสดงที่เป็นแบบแผนเฉพาะของการแสดงโนราแขก

อภิปรายผล

จากบทสรุปที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการแสดงของโนราแขกทั้งหมดมาแล้ว ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยพุทธและวัฒนธรรมไทยมุสลิม

เนื่องจากพื้นที่เขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ผู้คนในท้องถิ่นจะนับถือศาสนาอิสลามซึ่งเป็นชาวไทยพุทธเชื้อสายมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ และนับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นชาวไทยพุทธรองลงมา โนราซึ่งเป็นการแสดงหลักของชาวไทยพุทธเมื่อเข้าไปปรากฏอยู่ในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้จึงมีการผสมผสานวัฒนธรรมทางมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการแสดงหลักของชาวไทยเชื้อสายมลายูในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้คือ การแสดงมะโย่ง จึงทำให้โนราได้มีการปรับตัวเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมที่ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งจะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรมที่ติดตัวไปถึงที่ใดวัฒนธรรมนั้นก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยของพื้นที่นั้นๆ” จากทฤษฎีซึ่งตรงกับการแสดงโนราในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นๆ โดยโนราแขกจะต้องมีการปรับตัวจากปัจจัยตัวอย่างดังนี้

1.1 โนรามีการปรับใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเพื่อใช้สื่อสารในการแสดง

ตัวอย่างเช่น

- การขับบทของพ่อโนราและการเจราระหว่างพ่อโนราและนางรำไทยมุสลิมในการทำบท
- การขับเพลงขอของพ่อโนราเป็นภาษามลายูซึ่งมีลักษณะการขับเพลงขอของตัวเปาะโย่งในการแสดงมะโย่งมณฑลปัตตานี
- การเจรจาและการขับบทได้กับนายพรานเป็นภาษามลายูทั้งหมด

2. โนราได้นำเอาองค์ประกอบและรูปแบบการแสดงของมะโย่งเข้ามาผสมผสานในการแสดงโนรา ตัวอย่างเช่น

- การนำท่ารำของโนราและมะโย่งมาใช้ในการกระบวนกรำของการแสดง

- การนำอุปกรณ์ของมะโย่งมาใช้ในการแสดงโนราแขก
- การนำจังหวะและเครื่องดนตรีมาใช้กระบวนการรำและการโหมโรง
- การนำอิทธิพลของเครื่องแต่งการแสดงมะโย่งการมาผสมผสานเข้ากับเครื่องแต่งกายของพ่อโนรา

3. ด้านความเชื่อและพิธีกรรมในด้านประเพณีในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. เป็นเครื่องนันทนาการของชาวบ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ โนราแขกเป็นการสร้างความรื่นเริงให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นและในสังคมในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏให้เห็นในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีในการดำเนินชีวิต เช่น งานพิธีการเข้าสู่ันต์ เทศกาลงานลาซัง (ปุยอมีอแน) เทศกาลงานแห่นก เป็นต้น

4. การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรม คือ การเคารพและนับถือสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยการประกอบพิธีกรรมการบวงสรวงและการเซ่นไหว้ เพื่อการติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าหรือวิญญาณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยลักษณะการทรงเจ้าเข้าผี เพื่อทำการรักษาโรคภัยไข้เจ็บที่คิดว่าเป็นมาจากการถูกคุณไสยหรือเป็นการกระทำจากอาถรรพ์สิ่งลี้ลับ การประกอบพิธีกรรมกรรมเช่นนี้จะพบในประกอบพิธีกรรมมะตือรีในการแสดงของมะโย่งเพื่อประกอบพิธีกรรม และการประกอบพิธีกรรมในงานโนราโรงครูประจำปี

ข้อเสนอแนะ

1. การแสดงโนราแขกในปัจจุบันมีการสืบทอดกันน้อยมาก การแสดงโนราแขกควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยกันอนุรักษ์ทั้งจากภาครัฐ และเอกชนด้วยการจัดการเป็นชมรมการแสดงโนราแขกเพื่อถ่ายทอดความรู้ และจัดให้มีวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจในการแสดงโนราแขกเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ต่อไป

2. ควรจัดให้มีการเสวนาเรื่องการแสดงโนราแขก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และปัญหาต่างๆ ในการแสดงโนราแขกในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการรวบรวมคณะโนราแขกในประเทศไทยที่ยังคงเหลืออยู่เพื่อเป็นแนวทางสืบสานการแสดงโนราแขกให้คงอยู่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- ครีณ มณีโชติ. (2542). โนราแขก ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- บุษกร บิณฑสันต์. (2554). ดนตรีภาคใต้: การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรม และความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2540). ที่ทรงศรัทธา. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัย ทักษิณ.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). “โนรา” ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 8 หน้า 3871 – 3896 มุลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. นนทบุรี: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.